

Міністерство освіти і науки України
Український католицький університет
Факультет суспільних наук

Кафедра соціології

Дипломна робота на тему:
Практики екологічного активізму в місцевих громадах: приклад сучасного
м. Львова

Виконав студент 4 курсу
бакалаврату за спеціальністю
“Соціологія” групи – ССО-18Б
Зінковський Андрій Олегович

Науковий керівник:
професор кафедри соціології,
к.с.н., доц. Сусак В.І

Львів 2022

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Теоретико-методологічна та емпірична основа дослідження екологічного активізму в контексті життя місцевих громад	9
1.1. Індивідуальний та груповий активізм у становленні місцевих громад: індикатори, різновиди та рівні прояву.	9
1.2. Теоретичне моделювання активізму в екології: загальне та в контексті функціонування місцевих громад. Приклади функціонування цих моделей.	16
Розділ 2. Методологія та метод дослідження територіальної громади м. Львова як осередку екологічного активізму	24
2.1. Інтерпретація базових понять та операціональна схема дослідження	24
2.2. Методи збору інформації та методи аналізу даних	29
Розділ 3. Практики екологічного активізму в сучасному м. Львові: форми та рівні прояву, причини недостатньої ефективності	37
3.1. Екологічні практики жителів м. Львова відповідно до форм та мети їхнього спрямування, а також згідно масштабу та рівнів їхнього прояву	37
3.2. Причини недостатньої ефективності екологічних практик жителів м. Львова	44
Висновки	53
Використаний список літератури	56
Додатки	61

Вступ

Актуальність

Сьогодні світ переживає період екологічного занепаду та кризи, яка має прямий вплив на усі процеси, які відбуваються в його межах. Ця ситуація має прямий вплив на усіх мешканців світу, адже для екологічного питання неможливо відгородитись кордонами. Людина, як найрозумніший вид на цій планеті повинна була передбачити усі можливі проблеми, які стосуються екологічної проблематики і також сформувати прогресивну стратегію розвитку людства у правильному напрямку, для якого характерним буде орієнтація на формування екологічно-чистого середовища проживання. Ці дії могли б дати нам та нашим майбутнім поколінням можливість жити у придатних умовах для життя, а не страждати від різного роду забруднень та екологічних катастроф, які у подальшій перспективі матимуть негативний вплив на генетичний розвиток людини, що ставить під сумнів уявлення про здорове майбутнє. Однак, ми можемо бачити абсолютно протилежну динаміку, сьогодні людина кожного дня своїми діями здійснює непоправну шкоду для навколишнього середовища в якому сама і живе. Щодня ми можемо бачити, як наша планета зазнає змін і ці зміни не несуть у собі жодного позитиву, адже через подібну ситуацію страждає велика кількість світового населення. Сьогодні люди зіштовхнулися з великим числом проблем, які вимагають швидкого вирішення. Зокрема можна виділити: Збільшення сумарної кількості шкідливих газів у повітрі, яке викликане нагромадженням великої кількості транспорту у навколишньому середовищі,

шкідливі викиди з підприємств та повна відсутність екологічно-чистих засобів виробництва, забруднення ставків, річок та інших водних ресурсів через неправильну утилізацію відходів, які попадають у землю, а пізніше і у водойми, що приносить непоправну шкоду екосистемам та організмам, які цю воду споживають, забруднення міста та дотичних до нього територій через неправильний підхід до утилізації побутових відходів. Однак найбільшою проблемою є браку поінформованості населення з екологічних питань. Більша частина населення навіть не замислюється про шкоду, яку вони наносять навколишньому середовищу. І саме брак знань і є головною перешкодою для створення так званого екологічного суспільства.

Сьогодні, як ніколи раніше, екологічна ситуація у світі є гострим питанням для обговорення. Щодня виникають нові виклики для суспільства, що робить ігнорування цієї проблеми верхом легковажності. Ця ситуація стимулює небайдужих людей привертати увагу світових лідерів або навіть простих людей до цього питання та показувати всім важливість цієї проблеми, бо більшість населення не розуміє її значущість та те, які втрати може понести людство, якщо не почати діяти зараз. Ці люди намагаються привернути увагу іноземних держав та показати людям, що кожен із нас - це той самий інструмент, який може долучитись до екологічної ініціативи та зробити особистий внесок у загальне благо. Такі особи стають активними членами суспільства, які в основі своєї діяльності вбачають захист та лобіювання екологічного питання. Вони намагаються знайти своє місце у організаціях, які відстоюють інтереси населення пов'язані з екологічним добробутом або виходять на вулиці, вимагаючи, щоб їхні думки були почуті. Такі люди займають активну позицію у соціальних мережах на головних сторінках світових організацій. "Керівник Інституту соціальної екології в США Мюррей Букчин з кінця 1970-х підкреслював, що екологічні проблеми можна вирішити шляхом формування

нового типу суспільства - екологічного" [8. ст.13] Саме такий тип суспільства, для якого пріоритетним є збереження довкілля в екологічно чистих умовах та орієнтація на ефективне управління ресурсами дасть можливість врегулювати екологічні проблеми, з якими сьогодні зіштовхнулося людство. Центральна увага повинна приділятися збільшенню частки проінформованого населення, яке будуть компетентними у питанні щодо каталізаторів, які викликали екологічні катастрофи та які щодня стають причиною руйнування навколишнього середовища. Безперечно, усвідомлення екологічних проблем та їхніх причин є надзвичайно важливим на початку формування екологічного суспільства, адже першочерговим завданням є визначення проблем з якими стикається місцева громада, будь то місто, село чи великий мегаполіс. Кожна громада має як спільні, так і окремі проблеми з якими їм доводиться стикатися. Розуміння екологічних особливостей громади - це важливий крок, який має пройти кожна з них, але також варто пам'ятати, що лише розуміння проблеми не дає повноцінної можливості до її вирішення. Ми можемо усвідомлювати ситуацію, яка склалася довкола екологічного питання нашого міста, але це не допоможе нам позбутися її, адже зміни вимагають дій і ці дії мають слідувати одразу після аналізу проблем та формування стратегії щодо їхнього ефективного розв'язку. Для вирішення конкретної ситуації необхідні дії кожного члена спільноти. Ось чому необхідно зосередитись на діях та практиках, які роблять люди для вирішення своїх локальних, а потім і глобальних проблем, пов'язаних з екологічною ситуацією. Одним із таких місць є місто Львів, де існує безліч місцевих проблем, з якими воно стикається, і досить важливо дослідити це питання через призму жителів цього історичного українського міста та які екологічні практики вони використовують, щоб підтримувати його у відповідних екологічних умовах. Кожна людина, яка там проживає є важливою одиницею у формуванні екологічного суспільства, оскільки кожен із нас має вплив на це питання. Завдяки своїм діям ми можемо змінювати ситуацію у місті, робити його кращим,

створювати екологічні ініціативи або долучатись до уже існуючих, де зможемо докласти зусиль у відстоюванні власної позиції стосовно екологічних питань міста. Для результативного дослідження нашого питання, є проведення детального аналізу наявних екологічних практик, які є поширеними серед жителів львівської ОТГ та Львова загалом. Адже, маючи розуміння про ті практики, які щодня виконуються жителями міста ми можемо зрозуміти, які дії виконуються членами громади та виокремити ті місця які потребують покращення. Важливим також є і те, що отримання відповідних даних може дати поштовх для проведення нових досліджень, які в подальшій перспективі будуть мати позитивний вплив на екологічну складову міста та його мешканців.

- Мета дослідження: Дослідити практики екологічного активізму в місцевих громадах в Україні на прикладі м. Львова

- Завдання:

- 1) Здійснити типологізацію індикаторів та різновидів індивідуального та групового активізму у становленні місцевих громад.

- 2) Виконати теоретичне моделювання активізму в екології: загальне та в контексті функціонування місцевих громад. Навести приклади функціонування цих моделей.

- 3) Здійснити методологічне обґрунтування авторського дослідження екологічних практик жителів Львівської ОТГ.

- 4) З'ясувати форми, масштаби та рівні прояву екологічних практик жителів Львівської ОТГ.

- Об'єкт дослідження:

- 1) за критерієм загальної проблеми: екологічний активізм жителів

- 2) за критерієм носія проблеми: жителі Львівської ОТГ
- Предмет дослідження: форми та параметри екологічних практик жителів Львівської ОТГ
 - Теоретична основа дослідження:
 - 1) Теорія Суспільної Напруги (Н.Смелезер)
 - 2) Теорія Мобілізації Ресурсів (Дж. Д. Маккарті и М. Цальд)
 - 3) Теорія Політичних Можливостей (Д. Макадам)
 - 4) Теорія Нових Суспільних Рухів (Е. Здравомислова)
 - 5) Соціокультурний Підхід (Ручка А. О.)
 - Емпірична основа дослідження:
 - Поглиблені інтерв'ювання:
 - 1) Респондент №1 (Жінка 20 років)
 - 2) Респондент №2 (Чоловік 23 роки)
 - 3) Респондент №3 (Жінка 20 років)
 - 4) Респондент №4 (Жінка 36 років)
 - 5) Респондент №5 (Чоловік 61 рік)
 - Соціологічні дослідження інших авторів:
 - 1) Дослідження соціологічної агенції Fama та КУ “Інститут міста: “Якість життя у Львові 2018”
 - 2) Дослідження, проведене Ресурсно-аналітичним центром «Суспільство і довкілля» в рамках проекту “Екологічно свідомий громадянин – запорука успішного виконання Угоди про асоціацію” (Україна Травень 2018).

- Базові робочі гіпотези дослідження:

1) Найчастіше практики екологічного активізму носять у собі особистісний характер, оскільки для культури місцевих мешканців є більш притаманним індивідуалізм, аніж спільнотність.

2) Рівень поінформованості жителів Львівської ОТГ, щодо поводження з побутовими відходами є низьким, оскільки є недостатньо мобілізованим інформаційний ресурс мас медіа, міської освітньої системи, структур влади тощо.

3) Найпоширенішою екологічною практикою є сортування побутових відходів.

4) Львівська ОТГ наділена недостатнім рівнем відповідних умов для проведення практик екологічного активізму у зв'язку з тим, що львівській громаді бракує мобілізації ресурсів та політичних можливостей в умовах низької організованості міської влади.

5) Чим вищий рівень освіти індивіда, тим вищий рівень залученості до сортування побутових відходів, оскільки культурний капітал освічених людей є вищим ніж у тих в кого освіта нижча.

6) Львів'яни не є активними членами екологічних заходів, організацій чи рухів, оскільки має місце низький рівень мобілізації ресурсів громадянського суспільства.

- Структура роботи: Дипломна робота складається з: Вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел та наукової літератури, який налічує тридцять п'ять позицій і Додатків . Кількість сторінок основного тексту, яка складається лише з пронумерованих сторінок зі вступом, розділами, висновками складає п'ятдесят три сторінки.

Розділ 1. Теоретико-методологічна та емпірична основа дослідження екологічного активізму в контексті життя місцевих громад

1.1. Індивідуальний та груповий активізм у становленні місцевих громад: індикатори, різновиди та рівні прояву.

Благоустрій громади напряду залежить від активності людей, яка її формує. Якщо люди займають пасивну позицію у важливих питаннях всередині спільноти, то ця ситуація носить у собі негативний характер, адже у такій громаді єдиним регулюючим інструментом залишаються державні установи, які не завжди виконують свою роботу сумлінно. Також варто пам'ятати про систематичне невиконання такими установами своїх обов'язків, які в подальшій перспективі стають причиною нагромадження проблем громади та призводять до негативних наслідків. Соціально активні люди прагнуть кращого рівня життя, стосунків та умов праці для себе та оточуючих їх людей. Вони гуртуються навколо певної проблеми, яка виникає всередині суспільства і намагаються своїми діями добитися справедливості або змінити уже давно застарілі методи.

Важливим аспектом у вивченні активізму є дослідження феномену громадянського суспільства. Він знаходить своє місце у зборі коштів на озеленення вулиць, акціях прибирання цвинтарів чи паркових зон від сміття, проведення презентацій та навчальних лекцій для інформування населення про плани та стратегії розвитку міста або про те, як правильно сортувати сміття для його ефективної переробки чи компостування, створення організацій, які будуть займатись лобіюванням інтересів населення та створювати суспільні ініціативи, які дають можливість ефективно вирішувати проблеми різних груп населення. Громадянське суспільство та його особливості досліджувались В. Степаненком, який дає власне тлумачення цьому феномену: «У сучасних умовах ми говоримо про розвинуте громадянське суспільство там і тоді, де і коли люди здатні об'єднуватись для результативного захисту своїх прав і в солідарному

обстоюванні своїх інтересів» [9. ст. 15] Зі зростанням свідомості населення та становленням нового типу суспільства, збільшується число активістів, які докладають своїх зусиль у відстоюванні різних прав та свобод. Такі люди захищають та підтримують права громадян щодо бачення майбутнього їхньої громади. Активізм знаходить свій прояв у різних напрямках, ключовими з яких є:

- Політичний активізм
- Економічний активізм
- Екологічний активізм
- Гендерний активізм
- Активізм у сфері соціальної допомоги
- Активізм у сфері культури [10. ст. 33]

Політичний активізм [10. ст. 33]

Цей тип соціальної активності стосується подій, які мають місце у політичному житті. Головною метою учасників є забезпечення відповідних політичних прав громадян та створення супротиву проти тих рішень, які протирічать позиції людей і які несуть для них негативні наслідки. Ці протести можуть проявлятися на усіх рівнях, від нижчих до вищих і бойкотувати рішення, які приймаються індивідами, наділеними владою у світі чи на конкретному місці. Головна ціль - справедливість та прийняття законів, які створені для покращення життя суспільства і запобіганню знищення соціального устрою країни. Важливим аспектом є також створення тиску на державну еліту або окремих людей, які здатні лобіювати інтереси заможної частини населення для якої властивими ознаками є: великий економічний чи політичний .

Економічний активізм [10. ст. 33]

Представники цього типу активізму намагаються врегулювати питання нерівного розподілу ресурсів між людьми. Сьогодні ми живемо у світі, де існує безліч країн, які позиціонують себе як високорозвинуті. ВВП на душу населення в таких місцях є справді вражаючим і це в той час, коли більша частина світу живе за межею бідності, страждаючи від нестачі питної води та продуктів харчування. В таких країнах у людей немає доступу до якісної медицини чи освіти і через це вони змушені зводити кінчі з кінцями. Ця ситуація привернула увагу небайдужих людей і вони своїми силами намагаються допомогти таким людям, постачаючи у їхні країни всі необхідні для життя ресурси.

Екологічний Активізм [10. ст. 33]

Учасники цього виду активізму скеровують всі свої сили на боротьбу за збереження навколишнього середовища у екологічно чистих умовах. Ці люди прикладають максимум зусиль для того, щоб природа та усі її ресурси використовувались раціональним способом, а вплив людини на процеси, які відбуваються всередині екосистем, мав якнайменший вплив та її функціонування. Ці люди ведуть боротьбу з міжнародними компаніями, фабриками, підприємствами, які в результаті своєї діяльності створюють екологічні катастрофи, що в подальшому призводить до жахливих наслідків.

ЛГБТ Активізм [10. ст. 33]

Зараз ми можемо бачити, що парадигми людей та їхні уявлення про роль чоловіка та жінки, сексуальні уподобання змінюються. Найчастіше активісти, які відстоюють права людей із нетрадиційною сексуальною орієнтацією намагаються добитись для них відповідного ставлення від суспільства та допомогти таким людям стати повноцінною частиною населення.

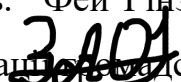
Гендерний Активізм [12. ст. 10]

Наступним підтипом є гендерний активізм і тут мається на увазі приналежність до чоловічої чи жіночої статі. Сьогодні ми можемо бачити рухи, які пов'язані навколо питання рівноправ'я між чоловіками та жінками у рівноцінному розподілі економічних ресурсів, можливостей працевлаштування, побутових обов'язків та багато іншого. Ці люди намагаються відстояти права жінок а подекуди й чоловіків на різних рівнях суспільної організації населення та домоглись рівного відношення до представників двох статей.

Активізм у сфері соціальної допомоги [10. ст. 33]

Велике число світового населення сьогодні потребує допомоги від представників третьої сторони. Ми маємо велику кількість військових та політичних конфліктів, в результаті яких чимала кількість людей змужена покидати свої домівки та шукати прихистку у сусідніх областях чи країнах. Як прикладом може бути війна у Сирії чи Україні, де частина громадян цих країн була змушена залишити свої домівки та шукати кращого життя деінде. Ці ситуації мотивують небайбужих людей ставати активістами та допомагати людям, які зіштовхнулися з цією проблемою. Активісти у сфері соціальної допомоги, займаються постачанням ресурсів у прифронтові зони, де є постраждалі від військових дій, або допомагають таким людям з пошуком житла, роботи та адаптації на новому місці проживання.

Активізм у сфері культури [10. ст. 33]

Представники цього типу активізму також намагаються вплинути на політичну та суспільну ситуацію. Однак головним інструментом, завдяки якому вони досягають своєї мети є елементи культури в якій вони живуть. “Фей Гінзбург (1997) представила термін „культурний активізм” для інтерпретації ~~культурних~~

зусиль різних груп та рухів, які використовують культурні об'єкти для висловлення своєї політичної, культурної та суспільної позиції” [11. ст. 698-619] Активізмом у сфері культури можуть займатися громадські організації та товариства. Важливо згадати про існування “Товариство Лева”, діяльність якого була націлена на відновлення й поширення національної свідомості серед населення, поширення української мови, збереження культурних та історичних пам'яток, які є символами та нагадуванням про Україну та її минуле, охорона навколишнього середовища, розвиток українського фольклору. [13. ст. 1]

Усі ці види активізму сигналізують нам про стан суспільної свідомості та те, як його учасники реагують на проблеми, які породжуються у різних сферах соціального життя.

Суспільний активізм проявляється на різних рівнях і кожен з них є важливою складовою для розуміння структури суспільної активності. Загалом можна виокремити чотири основних рівня, на який відбувається соціальна активність:

- Глобальний
- Державний
- Локальний
- Особистісний [14. ст. 13-15]

Глобальний рівень:

На цьому рівні активісти ставлять за мету добитись світових змін, які будуть мати глобальний вплив на конкретну проблему. Соціальні організації по цілому світі займають позиції щодо таких загальних проблемних питань, як: бідність, торгівля людьми, секс торгівля та використання генетично модифікованих організмів (ГМО) в їжі. “Іноді для підтримки таких рухів створюються неурядові організації (НУО), такі як Міжнародна федерація органічного сільського господарства

(FOAM). Світові зусилля, спрямовані на зменшення бідності, представлені, зокрема, Оксфордським комітетом з боротьби з голодом. Рух за справедливу торгівлю існує для захисту та підтримки виробників продуктів харчування в країнах, що розвиваються.” [15 ст. 1] Що стосується екологічних рухів, які стають все більш поширеними у сьогоdnішньому світі, то тут можна відзначити діяльність природоохоронної організації “Greenpeace”, яка ставить перед собою завдання: захищати біорізноманіття у всіх його формах, запобігати забрудненню земельних ресурсів, океанів та прісноводних водойм, повітря, припинити всі ядерні загрози, сприяти миру, глобальному роззброєнню та зменшенню насилля [16 ст. 1].

Державний Рівень:

Соціальна активність на цьому рівні в першу чергу направлена на зміну всередині пeаної держави. Як приклад можна навести події які відбувались в Україні з листопада 2013 року, а саме “Революцію Гідності”. Стрімке розширення громадянського опору було зумовлене надзвичайно критичним ставленням людей дотичних до української політичної еліти та їхньої реалізації влади , а також авторитарним характером керівництва. Люди висували свою позицію стосовно політичної ситуації в Україні та її подальшого майбутнього, де головною умовою була інтеграція з ЄС.

Локальний рівень:

Для цього рівня прояву соціальної активності характерним є орієнтація на зміни всередині певного міста, села чи громади. Як приклад можна навести “Проект «Згуртування молоді щодо гарних змін у житті громади». У місті діє ініціативна молодіжна група «Разом ми», яка згуртовує молодь та організовує молодіжні заходи. З початку 2017 р. цієї групою реалізовано 8 молодіжних проєктів, проведено 15 концертно-масових заходів для дітей, 10 міських суботників,

організовано тренінги для молодих людей” [17 ст. 52] Тут ми можемо бачити соціальну активність у сфері культури, екології та проведення заходів для навчання молоді. Наявність таких ініціатив вирішує проблеми, які існують у локальних спільнотах населених пунктів.

Особистісний рівень:

Особистісний активізм характеризується свідомим виконанням чи невиконанням індивідом певних дій, які можуть мати вплив як на його життя так і життя людей, які його оточують. Хорошим прикладом є сортування сміття. Якщо індивід сортує сміття, яке сам продукує, слідкує за чистотою його подвір'я чи користується екологічно чистою тарою, то його вплив на навколишнє середовище буде не таким значним ніж у індивіда, якому не притаманна подібна модель поведінки. Те саме стосується позиції стосовно корупції, споживання та перевірки інформації, політичних рішень. Якщо людина не дає хабарів та намагається жити чесно, не піддається на провокації “жовтої преси”, платить податки чи збільшує свій культурний рівень, то такий індивід буде корисним для суспільства і хоча його діяльність носить у собі особистісний характер, але вона побічно приносить користь усім членам суспільства в якому він живе. Активізм на особистісному рівні допомагає попередити проблеми на момент їхнього зародження.

Активність людей повинна проявлятися на кожному із перелічених рівнів, адже ми повинні розуміти, що проблеми бувають різними, саме тому потребують втручання відповідно до їхнього масштабу. Дуже важливими рівнями є локальний та особистісний, адже їхня наявність сигналізує про стан суспільної свідомості, і чим більше активних людей саме на локальному та особистісному рівнях, тим більший шанс, що проблема не переросте на державну чи глобальну площину.

1.2. Теоретичне моделювання активізму в екології: загальне та в контексті функціонування місцевих громад. Приклади функціонування цих моделей.

Сьогодні екологічна ситуація у світі проходить процес поступової деградації та погіршення. Саме ці процеси стимулюють до збільшення взаємодії між екологією та соціологією. Теоретичний підхід у процесі моделювання активізму та його сприйняття, знаходить своє місце у теоріях, які пояснюють процес їхнього формування та каталізаторів утворення.

Центральну увагу варто приділити таким теоріям як:

- Теорія «Суспільної напруги»
- Теорія мобілізації ресурсів
- Теорія політичних можливостей
- Теорія «Нових суспільних рухів»
- Соціокультурний підхід [18 ст. 2-3]

Усі ці теорії пояснюють виникнення соціальної активності з різних точок зору і завдяки цьому ми можемо виокремити теоретичні моделі активізму саме у екологічній площині та те, як вони проявляються у процесі функціонування місцевих громад.

Теорія суспільної напруги

Теорія суспільної напруги була запропонована Смелзером (1965). Через наростання напруги всередині суспільства, починають виникати побічні ефекти, які в подальшій перспективі змушують індивідів до більш рішучих заходів. Саме напруга всередині суспільства стає каталізатором активізму. Розглядаючи цю теорію крізь екологічну призму, то тут фактором, який впливає на прояв активізму в екології, є погіршення стану довкілля та поступова деградація

земельних, водних та інших типів природних ресурсів з якими взаємодіє індивід. Яскравим прикладом для ілюстрації цієї теорії є ситуація, яка склалась довкола катастрофи на Чорнобильській АЕС та те, як вона вплинула на суспільство та на політичну ситуацію загалом. “ В масовій свідомості населення катастрофа на Чорнобильській АЕС асоціювалась з домінуванням радянського керівництва, його нехтуванням національними інтересами громадян України.” [19 ст. 257] Екологічна катастрофа викликала напругу всередині суспільства, адже всі дані про неї замовчувались, а людям говорили, що все під контролем. Люди перестали довіряти владі, яка бреше та маніпулює ситуацією, і це в подальшому призвело до прискорення процесу розпаду Радянського Союзу. Чорнобильська катастрофа стала каталізатором для утворення чисельних екологічних (природозахисних) організацій. На основі даних вказаних у Таблиці №1 [30 ст. 89], ми можемо бачити, що перша бурхлива хвиля зростання кількості екоНУО припадає саме на період після Чорнобильської катастрофи. Суспільна напруга призвела до мобілізації суспільства з метою протистояння партійним представникам та зміцненню їхніх прав, свобод і в тому числі включаючи екологічну площину.

Теорія мобілізації ресурсів (Дж. Маккарті і М. Цальд):

Ця теорія фокусує свою увагу на наявності потрібних ресурсів для суспільної активності. До ресурсів можна віднести: економічні блага, наявність людських ресурсів, авторитет виконавців, обізнаність та компетентність людей стосовно наявної проблеми, рівень підтримки, культурний капітал. Коли ми говоримо про екологічний активізм, то тут варто зазначити, що він може бути реалізованим через залучення різних типів ресурсів і для його успішної реалізації потрібнен пропорційний розподіл різних видів ресурсів. Що стосується критики, то тут можна сказати те, що теорія мобілізації ресурсів акцентує занадто велику увагу

на економічному капіталі в той час, як існують набагато дієвіші інструменти в контексті підтримки активізму. Сьогодні ми живемо у часі інформаційного прогресу, інформація є всюди і такий інструмент, як інтернет є одним із найбільш потужних методів реалізації активістської діяльності. Як приклад, ми можемо відзначити діяльність екологічних організацій, таких як: «Чисте місто», Lviv Zero Waste, NABAZARI.in.ua, «Зелена Коробка» [20 ст.1], які активно ведуть інтернет сторінки та транслюють свою діяльність у соціальних мережах, де показують зміни, які приносить їхня діяльність та пропагують серед населення екологічний спосіб життя. Ця модель дає можливість мешканцям міста швидше дізнатися про наявні проблеми та долучитись до наявних ініціатив [21 ст. 1]. Саме інформація дає можливість людям отримувати інтелектуальний та соціальний капітал, який формується в результаті співпраці між членами організацій, заходів та флешмобів.

Теорія політичних можливостей (Даг Макадам):

Ця теорія акцентує свою увагу на політичній ситуації та те, який вплив вона має на формування активного населення. Ці люди можуть використовувати політичні можливості для реалізації своїх цілей та створення власних ініціатив, як признак особистої позиції щодо бачення майбутньої картини розвитку їхнього міста чи громади. Яскравим прикладом є зміни у демократизації суспільства. “Реформа децентралізації сприяла запровадженню нових практик громадської участі, самоорганізації, уможливила розвиток партисипативної демократії.” [17 ст. 11] Ця реформа дала поштовх до створення ОСББ, що в свою чергу сприяє ефективному розподілу обов’язків: регулярний вивіз сміття, укладання договорів з приватними компаніями, озеленення територій, які підпадають під юрисдикцію конкретного ОСББ [23 ст. 1]. Модель, що заснована на теорії політичних

можливостей показує нам те, як політична ситуація може стимулювати активізм у екології та те, як вона знаходить свої прояви у Львівській громаді.

Теорія нових суспільних рухів:

Для нових суспільних рухів характерним є відхід від матеріалістичного підходу та перехід на нові засади, де головним завданням є зміна соціальних та культурних цінностей всередині суспільства. Ці рухи відкидають формальні, бюрократичні способи організації, надаючи перевагу гнучкості з метою активного залучення нових членів до своїх лав, що сприяє утворенню нових типів колективної організації. [24, ст.91- 92]. Яскравим прикладом для демонстрації екологічного активізму у контексті цієї теорії є події, які відбулись в Україні після катастрофи на Чорнобильській АЕС. Після цього утворилась природозахисна організація «Зелений світ», яка брала активну участь у екологічній політиці України [25 ст. ст 2-4]. Також варто відмітити Всеукраїнський екологічний похід, який відбувся після подій спричинених в результаті катастрофи на четвертому енергоблоці у знак протесту тогочасній владі [26]. Створення організацій та проведення заходів, щодо екологічного майбутнього яскраво показують нам специфіку саме екологічних рухів у контексті нових суспільних рухів.

Соціокультурний підхід [27 ст. 202]

Тут центральну увагу зосереджено на культурному аспекті у процесі формування соціальної активності. Культура відіграє важливу роль у екології та її добробуті, адже чим вищий рівень освіченості населення, його високий культурний рівень - тим вищим є шанси на правильну побудову відносин у контексті: людина-

природа. Яскравим прикладом функціонування соціокультурного підходу є ситуація, яка відбулась довкола питання, щодо забудови парку “Знесіння”. Активісти своїми діями протистоять забудові та знищенню культурної спадщини міста. Однією із найбільш перспективних дій є звернення до представників ЮНЕСКО. "З 21 по 25 березня до Києва приїжджає місія ЮНЕСКО. Тому саме в цей час ми плануємо організувати відеоміст, у якому візьмуть участь активісти з Києва, Львова та представники Міністерства культури. Ми будемо обговорювати ситуацію, що склалася в Києві, Львові з об'єктами культурної спадщини, які занесені до списку ЮНЕСКО. Зокрема, мова йтиме про парк "Знесіння" [28 ст. 1] Приклад з парком “Знесіння” чудово показує нам те, як збереження культурної спадщини, її захист від третіх сторін сприяє формуванню суспільної свідомості у сфері культури, що в свою чергу стимулює появу людей, які захищатимуть природну складову суспільного життя.

Розуміння цих теоретичних моделей дає нам можливість перенести їх на різні сфери суспільного життя, у нашому ж випадку це екологія та її зв'язок з активізмом. Проаналізувавши різні теоретичні підходи, ми можемо бачити, що екологічний активізм знаходить свої прояви у багатьох із них і багато з цих моделей ми можемо бачити у процесі функціонування місцевих громад.

Висновки до Розділу №1

У цьому розділі нам вдалось приділити більш детальну увагу до феномену активізму, як прояву соціальної активності індивідів. Спираючись на наявну літературу та ту, яка дотична до цього питання ми більш детально розглянули дослідження стосовно феномену громадянського суспільства та окреслити його місце у становленні соціально активного суспільства. Також було виокремлено такі типи активізму: політичний, економічний, екологічний, ЛГБТ, гендерний активізм та активізм у сфері культури та соціальної допомоги. Також була зроблена класифікація активізму за рівнями його прояву. Тут можна виділити: глобальний, державний, локальний та особистісний рівень. Виокремлення цих рівнів є важливим для дослідження активізму оскільки це дозволяє провести оцінку залученості індивідів до цієї проблеми. Що стосується наявної теоретичної бази для проведення теоретичного моделювання активізму в екології, то було проведено аналіз наступних теорій: Теорія “суспільної напруги”, “мобілізації ресурсів”, “політичних можливостей”, “нових суспільних рухів” та соціокультурний підхід. Аналіз наявної теоретичної бази дав нам можливість зрозуміти інтенції та причини існування активізму саме у екології та виокремити існуючі моделі, які існували або існують у місцевих громадах, та окреслити їхній вплив на формування екологічного активізму.

Дослідження активізму в екології повинен також включати у себе дослідження екологічних практик, які виконують жителі тих чи інших громад. Саме тому, головним дослідницьким запитанням у моєму авторському дослідженні екологічного активізму у м. Львові буде наступне: “Якими є екологічні практики жителів територіальної громади м.Львова, якими є їхні різновиди, форми, масштаби та рівні прояву?” Відповідь на це запитання я формулюватиму з опертям на представлені вище теорії, які пояснюють

екологічний активізм: “суспільної напруги”, “мобілізації ресурсів”, “політичних можливостей”, “нових суспільних рухів” та на соціокультурний підхід.

Формулювання робочих гіпотез дослідження

З опертям на представлені вище теоретичні підходи, щодо інтерпретації екологічного активізму гіпотетичними відповідями на дослідницьке питання є наступні:

1) Найчастіше практики екологічного активізму носять у собі особистісний характер, оскільки для культури місцевих мешканців є більш притаманним індивідуалізм, аніж спільнотність.

2) Рівень поінформованості жителів Львівської ОТГ, щодо поводження з побутовими відходами є низьким, оскільки є недостатньо мобілізованим інформаційний ресурс мас медіа, міської освітньої системи, структур влади тощо.

3) Найпоширенішою екологічною практикою є сортування побутових відходів.

4) Львівська ОТГ наділена недостатнім рівнем відповідних умов для проведення практик екологічного активізму у зв'язку з тим, що львівській громаді бракує мобілізації ресурсів та політичних можливостей в умовах низької організованості міської влади.

5) Чим вищий рівень освіти індивіда, тим вищий рівень залученості до сортування побутових відходів, оскільки культурний капітал освічених людей є вищим ніж у тих в кого освіта нижча.

б) Львів'яни не є активними членами екологічних заходів, організацій чи рухів, оскільки має місце низький рівень мобілізації ресурсів громадянського суспільства.

Ці гіпотези зачіпають кожен аспект дослідницького питання, відповівши на які ми можемо зрозуміти специфіку екологічних практик жителів Львівської ОТГ та сформувані можливі шляхи вирішення їхніх проблем. Загалом гіпотези поставлені таким чином, щоб зачепити якомога більший спектр інформації стосовно еко практик, а саме: які з них є найбільш поширеними, зрозуміти рівень поінформованості львів'ян, щодо сортування сміття, дослідити вплив культури на залучення до цих практик, простежити тенденцію мешканців міста у підтримці еко-організацій та залученості до їхнього функціонування.

Розділ 2. Методологія та метод дослідження територіальної громади м. Львова як осередку екологічного активізму

2.1. Інтерпретація базових понять та операціональна схема дослідження

Інтерпретація базових понять

Перед тим, як приступити до емпіричної апробації сформульованих вище гіпотез, розглянемо зміст і наповненість базових понять нашого дослідження. Для ефективного проведення емпіричного аналізу потрібно розкласти на дрібніші деталі поняття екологічного активізму у місцевій громаді та надати чіткого розуміння кожному аспекту цього феномену.

Першим на черзі є поняття активізму. Сьогодні питання навколо активізму є важливим для соціологічного дослідження адже тут науковці намагаються знайти зв'язок між діями, які впроваджують активні члени суспільства та те, який ефект мають ці дії на процес суспільних перетворень. «Відповідно до формулювання Кембриджського словника, **активізм** – це використання прямих та публічних методів, для спроби досягнення соціальних та політичних змін, яких хочеться вам та іншим індивідам» [26, ст 1] . Люди виступають задля отримання блага, якого у них поки ще немає або яке вони втратили в силу певних обставин. Такі люди концентрують свою увагу на проблемі, яка склалася у їхньому житті, вимагаючи змінити ситуацію або особисто долучаючись до впровадження відповідних змін у державній та суспільній структурі. У підсумку, активізм можна окреслити, як дію, яка ставить на меті здобуття соціальних, політичних, економічних, екологічних та інших змін з бажанням подальшого покращення суспільного устрою для його учасників.

Наступним на черзі для розгляду змісту та наповненості є поняття саме екологічного активізму. **“Екологічний активізм** - це об’єднання різних груп людей та організацій, які працюють у соціальних, наукових, політичних та природоохоронних сферах і основною метою їхньої діяльності є вирішення проблем, що стосуються навколишнього середовища. Ці люди та організації є частиною зеленого руху, зеленого життя або екологічної стійкості та мають загальний порядок денний щодо захисту та збереження навколишнього середовища.” [32, ст 1] Еко активізм включає у себе дії людей та організацій, які націлені на покращення екологічного аспекту їхнього життя та життя оточуючих. Як приклад, це функціонування станцій для сортування сміття та його утилізації, наявність суспільних ініціатив серед населення для прибирання територій парків, кладовищ, лісів та інших місцевостей. У трактуванні екологічного активізму ми часто бачимо згадку організацій та колаборацій, однак екологічний активізм обов’язково повинен включати у себе особистісний прояв, такий як сортування сміття, догляд за чистотою ділянок приватної власності та звичайне дотримання екологічних законів. Всі ці дії сумарно переростають у активізм, який можна окреслити, як: дії людей та організацій, які ставлять на своїй меті контроль за дотриманням екологічних ініціатив та боротьбу за своє екологічне майбутнє.

Третім на черзі є поняття місцева громада та особливості її існування. **“Місцева громада** – це група взаємодіючих людей, які поділяють їхнє навколишнє місце проживання. У людських спільнотах намір, переконання, ресурси, уподобання, потреби, ризики та ряд інших умов можуть бути присутніми та спільними, що впливають на особистість учасників та ступінь їх згуртованості.” [33, ст 1] Під впливом вище перерахованих чинників активність всередині громад може відрізнятись між собою, адже там де згуртованість буде вищою, автоматично зростатиме результативність внутрішніх ініціатив. Місцевою громадою можна назвати певну групу людей, яка характеризується

спільним місцем проживання, наявністю спільних проблем/викликів та баченням спільного напрямку розвитку і поставлених перед собою завдань. Місцеві громади також варто розділити і на рівні прояву, адже їх є три. Загалом, можна виділити серед них наступні: сільський, міський та приміський рівень [34, ст 1]. Усі ці рівні відрізняються наявними викликами та напрямками розвитку громад. Якщо у місцевих громадах у містах головними викликами може бути розвиток відповідної інфраструктури, боротьба з сміттям та викидами вуглекислого газу, то у сільських громадах фокус уваги більше зміщується на питання ефективності посівних компаній та фермерських ініціатив. Що стосується приміського рівня, то він слугує переферійною зоною між міським та сільським рівнями та набуває проявів характерних для попередніх двох. Приміський рівень найчастіше характеризується, як логістична зона між селами та містами та слугує місцем для людей, які хочуть жити та відчувати на собі плси обох попередніх рівнів. Тим не менш усі ці рівні є важливими, адже саме завдяки пропорційному розвитку кожного з цих рівнів, суспільство отримує шанс на прогресивну стратегію суспільного життя у своїх громаді та поза її межами.

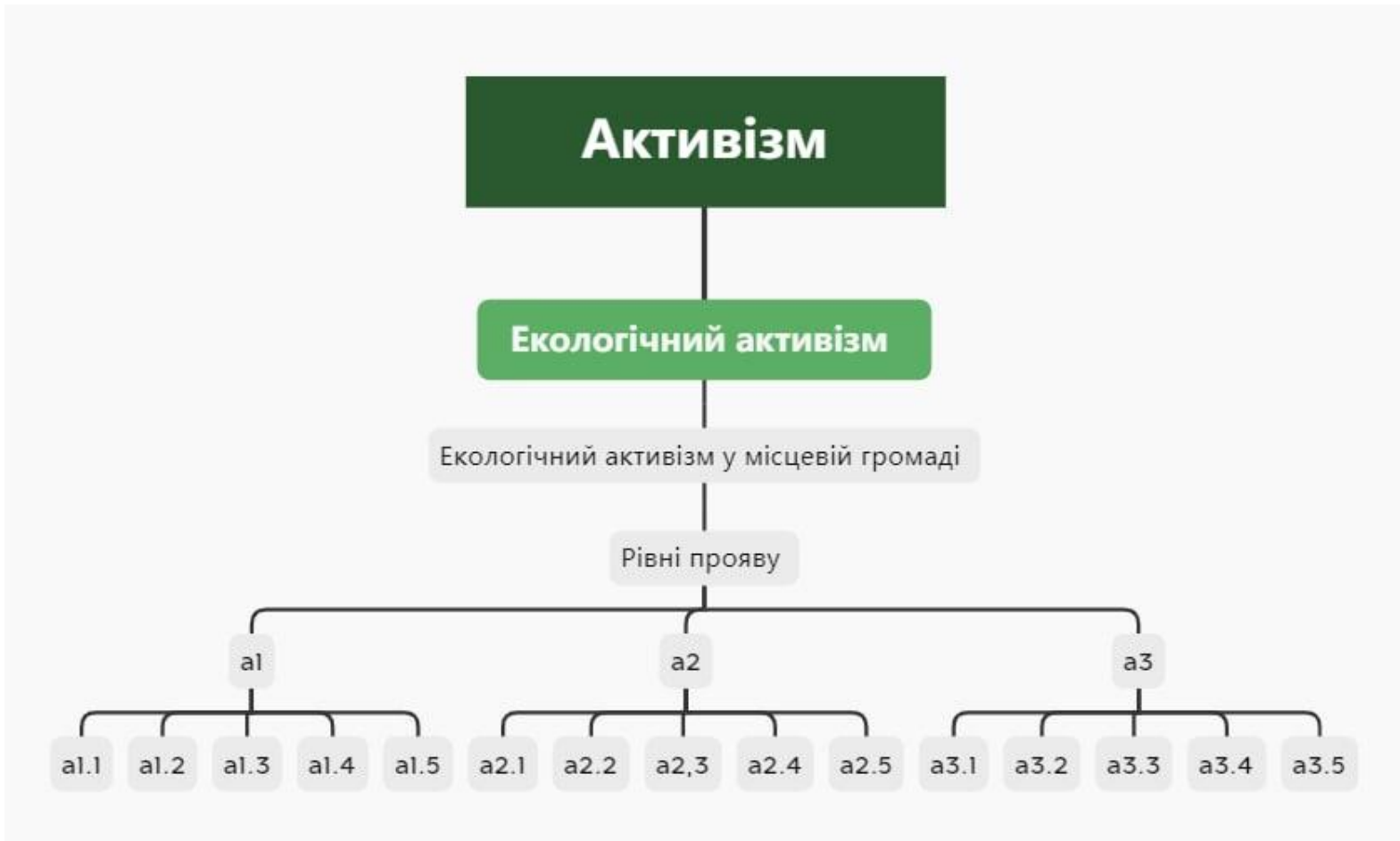
Заключним поняттям для розгляду є екологічний активізм у місцевій громаді. “Як і будь-яка інша форма активізму, екоактивізм – це форма участі в соціальних та/або політичних кампаніях з метою запобігання шкоди навколишньому середовищу.” [35, ст 1] З формулювання Wecf International ми можемо зрозуміти, що екологічний активізм це форма суспільної активності, головною метою якої є захист навколишнього середовища та підтримка усім ініціатив, які сприяють покращенню екологічної ситуації. Якщо ж розглядати саме екологічний активізм у місцевій громаді, то його особливістю буде вужчий фокус діяльності, адже фокус активістів буде націлений на покращення умов у конкретній громаді. Саме тому, формулювання цього визначення буде наступним: **екологічний активізм у місцевій громаді** - це прояв суспільної активності зі сторони представників місцевих громад, який націлений на покращення стану довколишнього

середовища у їхній громаді, контролю за дотриманням відповідних вимог життєдіяльності та здійснення процесів покращення та попередження екологічним викликам на території громади. Розглядаючи екологічний активізм у місцевій громадах варто також розділити його на напрямки прояву. Загалом серед них можна виділити:

- Сортування сміття (побутових відходів)
- Реюз або повторне використання сировини внаслідок сортування
- Зменшення використання або відмова від матеріалів, шкідливих природному оточенню (пластик, одноразові підгузки тощо)
- Використання речей, носіння одягу в стані “second hand”, коли економляться ресурси для виготовлення нових речей чи одягу
- Участь у екологічних організаціях, які у своїй діяльності можуть включати всі вище перераховані прояви.

Усі ці практики є складовою екологічного активізму саме у місцевій громаді і відіграють надзвичайно важливу роль у її ефективному існуванні. Їхнє виконання дає змогу учасникам спільноти жити у екологічно чистих умовах і не менш важливим є також те, що характер цих практик є абсолютно різним за рівнем залученості і підійде, як менш так і більш активним учасникам.

Операціональна схема дослідження

Експлікація:

a1 - Сільський

a2 - Міський

a3 - Приміський

a1.1 a2.1 a3.1 - Сортування сміття (побутових відходів)

a1.2 a2.2 a3.2 - Реюз або повторне використання сировини внаслідок сортування

a1.3 a2.3 a3.3 - Зменшення використання або відмова від матеріалів, шкідливих природному оточенню (пластик, одноразові підгузки тощо)

a1.4 a2.4 a3.4 - Використання речей, носіння одягу в стані "second hand", коли економляться ресурси для виготовлення нових речей чи одягу

a1.5 a2.5 a3.5 - Участь у екологічних організаціях, які у своїй діяльності можуть включати всі вище перераховані прояви.

2.2. Методи збору інформації та методи аналізу даних

Обґрунтування методів збору інформації у авторському дослідженні

Для збору емпіричного матеріалу використовувалися наступні підходи: поглиблені інтерв'ювання експертів екологічного руху у співставленні з результатами аналізу соціологічних досліджень, проведених іншими авторами. Проведення авторських інтерв'ю дає нам можливість почути думку та позицію експертів стосовно екологічного активізму та практик, які вони виконують. Аналіз соціологічних досліджень інших авторів включає в себе: дослідження соціологічної агенції Fama та КУ "Інститут міста", а саме: "Якість життя у Львові 2018" та дослідження, проведене Ресурсно-аналітичним центром «Суспільство і довкілля» в рамках проекту "Екологічно свідомий громадянин – запорука успішного виконання Угоди про асоціацію" (УкраїнаТравень 2018). Глибинні інтерв'ю проводились у двох форматах: особиста зустріч та у онлайн форматі, вони були проведені з наступними екологічними активістами:

- Респондент №1 (Жінка 20 років, комунікаційницят екологічної організації "Зелена Коробка - Green Box")
- Респондент №2 (Чоловік 23 роки, співзасновник zero waste косметологічної компанії "Дотик")
- Респондент №3 (Адміністраторка-консультантка в компанії "Зелена Коробка - Green Box")
- Респондент №4 (Жінка 36 років, Начальник управління екології та природних ресурсів департаменту містобудування Львівської міської ради)

- Респондент №5 (Чоловік 61 рік, екологічний активіст в Україні в часи перебудови (Кінець 1980х - початок 1990х років)

Збір інформації у якому використовується face to face інтерв'ю є більш результативним, оскільки тут можна розкрити респондента набагато краще та охопити більший спектр інформації, якою він володіє та наштовхнути його на глибші роздуми.

Обґрунтування інструментарію (гайду для поглибленого інтерв'ювання експертів екологічних рухів).

Гайд для поглибленого інтерв'ювання експертів екологічних рухів складається з наступних структурних компонентів:

1. Особисті дані експерта
2. Оцінювання екологічного стану м.Львова
3. Настанови та практики експерта в контексті екологічного активізму
4. Експертна оцінка дій, ефективних для протистояння екологічному лихові у Львові
5. Завершальна частина інтерв'ю

Гайд для проведення глибинних інтерв'ю та домовленість про анонімність

У ході проведення авторських інтерв'ю проводилось усне проговорення усіх пунктів, які стосуються анонімності та згоди респондентів у використанні зібраних матеріалів. Всі згоди були отримані усно та попередньо повторені на початку кожного інтерв'ю та мали під собою домовленість того, що всі дані, отримані упродовж інтерв'ю можна використовувати, але за умови збереженням анонімності експерта.

Гайд для проведення глибинних інтерв'ю з українськими громадянами щодо практик екологічного активізму у контексті м. Львів

Шановний респонденте. Я представляю соціологічну лабораторію Українського католицького університету. В нашому дослідженні ми намагаємося з'ясувати основні проблеми суспільства у контексті екологічного активізму у містах. Ми вдячні Вам за Вашу згоду долучитися до цього наукового проекту.

Ми будемо записувати нашу розмову. Йдеться тільки про аудіозапис, без відео. Цей запис необхідний для того, щоб ми згодом не опустили щось важливе з нашої розмови.

Аудіозапис розмови буде доступний лише вузькому колу дослідників і ніколи не з'явиться у публічному доступі. Однак ми просимо у Вас права процитувати в нашому звіті прямі цитати з інтерв'ю зі збереженням анонімності (зазвичай імена респондентів зашифровують і реальні імена ніколи не називають).

Хочемо наголосити, що у даному дослідженні не буває правильних чи неправильних відповідей, оскільки йдеться про Ваш персональний досвід, а він

цінний таким, який він є. Тому просимо Вас бути максимально відвертими у власних відповідях.

I. Біографія

1.1 Для початку розпочнемо із знайомства. Розкажіть, будь ласка, про себе.

Необхідно отримати таку інформацію:

- Скільки Вам років?
- Де Ви жили / живете в Україні?
- Який найвищий рівень освіти здобували?

II. Екологія

2.1 Як би Ви оцінили рівень своїх знань у екологічній сфері?

2.2 Як Ви вважаєте чи є вивчення екології важливим у 21 столітті? Чому так або ні?

2.4 Як би Ви оцінили сьогоднішній стан екології в м.Львові від 1 до 10 (1-Дуже погано, 10 – Дуже добре) Чому?

2.8 Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що «Екологічна ситуація у вашому місті має вплив на Ваше життя і здоров'я»

2.1.4 На Вашу думку, чи потрібно жителям нашого міста змінювати екологічну ситуацію в громаді? Чи готові Ви долучитись до цих змін? В який спосіб?

III. Екологічний активізм

3.5 Що для Вас є проявом екологічного активізму? Чи може будь-хто долучитись до нього?

3.7 Чи є у Вас досвід у сфері екологічних рухів? Який вплив він мав на громаду міста?

3.8 Чи Ви можете сказати, що Ви екологічний активіст? Якщо ні, то чи хотіли б ним стати і чому?

3.9 Які екологічні практики Вам відомі?

3.9.1 Чи застосовуєте Ви їх у повсякденному житті? Якщо так, то які саме?

3.9.2 Що на Вашу думку є більш результативним і чому? «Повсякденне сортування сміття, догляд за навколишнім середовищем, зменшення використання пластику, формування екологічної свідомості громадян чи проведення страйків, тисячних демонстрацій задля дотримання екологічних норм та правил»?

3.9.3 Хто на Вашу думку несе більшу відповідальність за екологію : влада Львова чи жителі? Чому Ви так вважаєте?

3.9.4 На Вашу думку, якими цінностями має бути наділене суспільство для того, щоб бути активними громадянами у сфері екології?

3.9.5 Чи привчаєте Ви своїх близьких до екологічних практик? Які практики хотіли б додати?

3.9.6 Як Ви вважаєте, яким є рівень поінформованості Львів'ян, щодо поводження з побутовими відходами?

3.9.7 На Вашу думку, який вплив має освіта людини до її залученості в екологічних практиках?

3.9.8 На Вашу думку, Львів наділений достатнім рівнем умов для проведення екологічних практик?

IV. Екологія та її майбутнє

4.2 Які дії потрібно вчинити для попередження екологічного лиха у Львові ?

V. Завершення інтерв'ю

5.1 Чи хотіли б Ви ще щось додати до нашої розмови? Можливо, ми не зачепили певні важливі аспекти про які Ви б хотіли розказати? Можливо, у Вас є певні коментарі

Дякуємо за участь в нашому опитуванні!

**Гайд інтерв'ю з колишнім головою “Товариства Лева” (1989-1990 рр.),
екологічним активістом**

Шановний респонденте. Я представляю соціологічну лабораторію Українського католицького університету. В нашому дослідженні ми намагаємося з'ясувати основні проблеми суспільства у контексті екологічного активізму у містах. Ми вдячні Вам за Вашу згоду долучитися до цього наукового проекту.

Ми будемо записувати нашу розмову. Йдеться тільки про аудіозапис, без відео. Цей запис необхідний для того, щоб ми згодом не опустили щось важливе з нашої розмови.

Аудіозапис розмови буде доступний лише вузькому колу дослідників і ніколи не з'явиться у публічному доступі. Однак ми просимо у Вас права процитувати в нашому звіті прямі цитати з інтерв'ю зі збереженням анонімності (зазвичай імена респондентів зашифровують і реальні імена ніколи не називають).

Хочемо наголосити, що у даному дослідженні не буває правильних чи неправильних відповідей, оскільки йдеться про Ваш персональний досвід, а він цінний таким, який він є. Тому просимо Вас бути максимально відвертими у власних відповідях.

I. Біографія

1.1. Для початку розпочнемо із знайомства. Розкажіть, будь ласка, про себе.

Необхідно отримати таку інформацію:

- Скільки Вам років?
- Де Ви жили / живете в Україні?

- Який найвищий рівень освіти здобули і за якою спеціальністю?

II. Загальні питання про екологію

2.1. Як Ви вважаєте чи є вивчення екології важливим у 21 столітті? Чому так або ні?

2.2. На Вашу думку, якими цінностями має бути наділене суспільство для того, щоб бути активними громадянами у сфері екології?

III. Екологічний активізм

3.1. Що для Вас є проявом екологічного активізму? Чи може будь-хто долучитись до нього?

3.2. Чи є у Вас досвід у сфері екологічних рухів? Який вплив він мав на громаду міста Львова, регіону, країни?

IV. Завершення інтерв'ю

4.1. Чи хотіли б Ви ще щось додати до нашої розмови? Можливо, ми не зачепили певні важливі аспекти про які Ви б хотіли розказати? Можливо, у Вас є певні коментарі?

Дякуємо за участь в нашому опитуванні!

Розділ 3. Практики екологічного активізму в сучасному м. Львові: форми та рівні прояву, причини недостатньої ефективності

3.1. Екологічні практики жителів м. Львова відповідно до форм та мети їхнього спрямування, а також згідно масштабу та рівнів їхнього прояву

Оперуючи даними з Таблиці №2 [б ст. 17], в якому викладений перелік екологічних практик, які виконуються жителями м. Львова, ми можемо провести їхню класифікацію за формами реалізації, дослідити масштаби залученості індивідів до їхнього виконання, виокремити рівні прояву цих практик та провести аналіз для підтвердження чи спростування поставлених робочих гіпотез дослідження. Маючи список наявних практик варто провести класифікацію за формами та метою їхнього спрямування.

Класифікація екологічних практик за формами та метою їхнього спрямування

Сортування побутових відходів: спираючись на дані, отримані в результаті дослідження соціологічної компанії “Фама” “70% львів’ян вказали, що сортують сміття; п’ята частина з них – роблять це постійно. Серед типів відходів, які відсортовують, більшість вказали пластик (90%), скло (68%) та папір (51%)” [б ст. 16] Сортування сміття є однією із найпопулярніших екологічних практик серед мешканців Львівської ОТГ та Львова загалом і ми це можемо бачити на основі даних вказаних у Таблиці №2, згрупувавши всі пункти, що стосуються сортування сміття. Загалом сюди можна віднести такі пункти, як: сортування органічних відходів [овочі, фрукти, залишки їжі та відходи продуктів

харчування], пластик, вироби з текстилю, здача батарейок та акумуляторів, паперу та паперових виробів, скляних виробів, люмінесцентних ламп, термометрів та інших. Всі ці пункти можна віднести до однієї групи, адже головною метою їхнього виконання є сортування та фільтрація уже наявних відходів для подальшої переробки на фабриках, точках компостування чи їхньої повної утилізації.

Проблема сміття стала актуальною для Львівської ОТГ особливо після подій, які відбулись на Грибовицькому сміттєзвалищі, коли тонни відходів почали горіти через значну концентрацію метану, яка спричинена неправильним підходом до утилізації сміття, яке продукується жителями Львівської ОТГ. “Як ми знаємо в 2016-2017 році Львів дуже сильно потерпав від сміття і загорілось Грибовицьке сміттєзвалище, тому в Львові мені здається питання, щодо сортування сміття стоїть зі знаком оклику” (Експерт №1) Важливо також сказати, що проблема, яка утворилась довкола сміттевого питання розпочалась не так давно і головною проблемою є збільшення пластику у структурі сміття. “Показовим є приклад з Грибовицьким сміттєзвалищем, бо до початку 90х років воно фактично не збільшувалось в об'ємі, адже не було в структурі сміття пластику і сміття просто перегнивало. І коли на початку 90 у наше життя прийшов пластик, як елемент упакування і тари, зразу виникла ця проблема” (Експерт №4) Пластик та інші відходи прямували до сміттєзвалищ, замість того, щоб перероблялись на спеціальних станціях. Як ми знаємо процес розпаду таких матеріалів значно довший за період розпаду органічних субстанцій, що в результаті утворює порожнини, які є надзвичайно небезпечними для пожежників та рятувальників. Ситуація, яка відбулась у одному із сіл львівської ОТГ показали те, яким низьким є рівень залученості влади та людей до проблеми із наявним сміттям і саме вона і стала головним каталізатором до збільшення уваги людей до цього питання.

Використання речей, носіння одягу в стані “second hand”: Ця практика ставить на своїй меті зменшити використання ресурсів, які потрібні для виготовлення нового одягу та аксесуарів до нього. Сьогодні ми можемо бачити збільшення кількості магазинів типу “second hand”, які приносять надзвичайну користь для навколишнього середовища, оскільки саме вони допомагають заповнити попит людей на потрібні їм елементи одягу і також стимулюють економічну привабливість таких покупок. Вартість цього одягу на порядок менша за вартість нового одягу у торгових центрах чи магазинах, що робить їхню покупку більш раціональною. Варто також сказати, що подібна філософія стимулює людей більш обачливо ставитись до своїх речей, адже тепер вони розуміють, що ця дія може допомогти світу у зменшенні виробництва одягу та затрат ресурсів для їхнього виробництва.

Повторне використання чи продовження терміну придатності: Ці практики фокусуються на продовженні використання певної речі чи використання інструментів, які можуть виконувати свою функцію багаторазово. Тут варто зазначити такі практики, як: Користування послугами ремонту одягу, взуття, меблів, техніки, регулярне використання багаторазових торбинок для покупок, регулярне використання багаторазового горнятка / чашки для купівлі кави на винос (“coffee to go”) Всі ці дії націлені саме на повторне використання речей. Це стосується використання багаторазового посуду чи торбинок для продуктів. Якщо ми не використовуємо одноразовий посуд, чи поліетиленові пакування - то цим самим ми зменшуємо попит на цю продукцію, а як ми знаємо, де немає попиту там і не буде пропозиції. Хорошим прикладом повторного використання сировини є ініціатива, проведена представниками “Зелена Коробка”, яка націлена на збір та повторне використання пінопласту. “Ми з Зеленою Коробкою, запускаємо проект в якому ми вже зібрали кошти, який націлений на переробку

пінопласту у Львові, оскільки у Львові не можна було здавати пінопласт у маленькій кількості, лише в великих масштабах, що насправді не є дуже зручно для звичайної людини, яка має там якийсь подарунок чи маленьке пакування пінопласту. Тому ми будемо закупувати обладнання для його подрібнення і перетворювати його в наповнювач для м'яких меблів: це звичайні офісні пуфи” (Експерт №1) Тут ми можемо бачити, як громадська ініціатива допомагає у вирішенні проблем із пінопластом у місті та створює умови для його повторного використання, що в подальшому принесе ще більшу користь для його жителів.

Зменшення використання або відмова: Головною метою цієї форми екологічних практик є власне зменшення споживання певного товару чи послуг, які спричиняють подальші проблеми. Як зазначає представник Зеленої Коробки “Краще не використати ніж переробити, якщо ви йдете в магазин то краще не взяти пакетик, аніж взяти його і пізніше переробити. Краще замість сортування взагалі не використати.” (Експерт №1) Як ми можемо бачити, жителі Львова долучаються до подібної філософії нульових відходів, зокрема ми це можемо бачити у таких пунктах як: зменшення використання пластику та виробів з нього, купівля продукції з еко-маркуванням, зменшення використання паперу та виробів з нього, зменшення частоти користування власним автомобілем, уникання непотрібних поїздок, робота з дому, користування електромобілем. Тут можна відмітити еко-маркування, яке свідчить про те, що товар, який ми бачимо на полицях, вирощувався у екологічно чистих умовах та виробництво якого не несе загрози природі. Що ж стосується зменшення використання автомобілів, їхня заміна на більш екологічні види транспорту, загалом це: електромобілі, велосипеди чи громадський транспорт, то тут можна сказати те, що подібні практики хоча частково і допомагають місту, однак є свої але. “Велосипед є геніальним рішенням, електрокар досі не кращий варіант в Україні, бо в нас досі

електрику в більшості випадків не виробляють з сонячної енергії і під час її вироблення так само забруднюють середовище” (Респондент №2) Сьогодні більша частина електрики в Україні виробляється завдяки спалюванню вугілля та інших матеріалів, що не є найбільш екологічним методом добування електроенергії [29 ст. 54]. Тим не менше проведення екологічних практик, метою яких є зменшення використання продукції чи матеріалів, які шкодять навколишньому середовищу, несе у собі лише позитивний вплив для громади міста, адже всі інші складові можна допрацювати, адже якщо з’явиться чітка позиція і готовність використовувати екологічно чисті продукти та матеріали, то автоматично це стимулюватиме виробників заповнювати попит на такі товари чи послуги. Крім цього відмова від використання певних матеріалів навчає людину правильно споживати наявні ресурси, які через надмірне використання можуть стати центром дефіциту. “Треба думати про те, щоб з максимально високою граничною користю використовувати ресурси, які в нас є сьогодні, щоб завтра вони також у нас були” (Експерт №3) Саме раціональний підхід до використання ресурсів та споживання товарів дозволить нам зменшити кількість відходів та попередити виникнення інших екологічних проблем.

Підтримка організацій та участь у активних екологічних практиках: Останньою із форм, яку варто виділити у контексті екологічних практик є власне їхня активна складова, до якої можна віднести: участь у міських толоках, участь в акціях висадки дерев, участь в акціях захисту природи, пожертвування грошей на екологічні організації й ініціативи, підтримка та участь у програмі нульових відходів Zero Waste. Як ми можемо бачити, жителі міста Львова долучаються до подібних практик, однак, якщо порівнювати це з рівнем залученості до сортування побутових відходів чи з практиками перевикористання, то до проведення активних екологічних практик залучена найменша кількість людей.

Невелика частка львів'ян обізнана про міські еко-ініціативи: лише 1,2% опитаних львів'ян підтримують чи беруть участь у програмі нульових відходів Zero Waste, а 0,8% звертаються у мистецькі центри переробки відходів (“Zelenew”, “Щось цікаве”). [6 ст. 16] Подібна ситуація не є найкращою, адже саме існування еко ініціатив та організацій задають напрямок розвитку громади. Варто також сказати і про те, що активна участь у екологічних організаціях може також проявлятися у масових протестах, демонстраціях та радикальних бажаннях їхніх учасників. Якщо ми говоримо про Львів то тут подібні практики є рідкістю, оскільки найчастіше активізм носить у собі доволі демократичний підхід та не переходить допустимі норми. “У Львові переважає конструктивний активізм, протестного не багато і він не організований, це зазвичай, якісь думки. Ну і це власне залежить від демократичності місцевої влади, там де більш демократично, як у Львові, то більше є конструктивного активізму.” Саме конструктивний активізм і дає можливість ефективного вирішення наявних проблем, адже він залишає за собою інструмент діалогу між активістами та міською владою, що в перспективі приводить до компромісу та задоволення обох сторін.

Тим не менш, наявна статистика сигналізує там про те, що рівень мобілізації людей у контексті громадянського суспільства залишається на низькому рівні і це ми можемо бачити після проведеного аналізу, в якому чітко видно, що львів'яни не є активними членами громадських організацій. Проаналізувавши практики за формами їхньої реалізації то тут можна помітити відчутне домінування практик, які зачіпають тему сортування сміття та його перевикористання, що ж стосується інших, то тут ситуація набагато гірша і потребує негайного вирішення.

Класифікація екологічних практик за масштабом та рівнями їхнього прояву

Перш за все, наявні екологічні практики львів'ян потрібно розподілити за рівнями їхнього прояву. Існує два головних рівня, на яких відбуваються перелічені практики. Першим з них є особистісний рівень, на якому практики виконуються здебільшого самостійно індивідом і в процесі їхньої реалізації не відбувається масової інтеракції між людьми. Сюди ми можемо віднести практики, які входять до таких форм, а саме: сортування побутових відходів, повторне використання чи продовження терміну придатності, зменшення використання або відмова, купівля товарів типу "Second Hand". Всі пункти, які були перелічені вище та входять до класифікації за формою свого спрямування, носять у собі особистісний характер, адже тут дія найчастіше виконується індивідом самостійно і не потребує стороннього втручання. Звісно ж варто розуміти, що проведення практик на особистісному рівні має вплив і на інших жителів громади, однак ці активності не залучають до свого виконання великої кількості людей, а фокусуються на виконанні певної практики конкретним індивідом.

Наступним рівнем прояву екологічних практик є Міський або так званий Локальний рівень, який згадувався у одній із класифікацій вище. Більша частина практик, яка проявляється на міському рівні знаходить своє місце у активних екологічних практиках, а саме: участь у міських толоках, участь в акціях висадки дерев, участь в акціях захисту природи, підтримка та участь у програмі нульових відходів Zero Waste. Усі ці практики вимагають залученості більшого числа індивідів та найчастіше зачіпають проблеми міського рівня. Як приклад ми можемо згадати ситуацію, яка склалась навколо проблеми забудови сквера святого Юра. "Найбільшим проявом еко активізму, який мав результат для громади - це протести довкола питання про будівництво в сквері святого Юра"

(Експерт №4). Тут ми можемо бачити саме міський, колективний рівень прояву у якому були залучені представники місцевої громади. Якщо порівнювати масштаби у контексті рівнів прояву еко практик, то тут можна сказати, що більша частина львів'ян є прихильниками проведення практик на особистісному рівні, аніж на колективному і це викликано культурою проведення екологічних практик, для якої притаманним є індивідуалізм, аніж спільнотність.

3.2. Причини недостатньої ефективності екологічних практик жителів

м. Львова

Брак поінформованості про поводження з побутовими відходами

Під час проведення інтерв'ю дуже часто експерти повторяли той факт, що головною проблемою недостатньої ефективності екологічних практик у Львівській ОТГ є брак поінформованості населення стосовно екологічних питань та усіх аспектів їхнього вирішення. “Очевидно, що більшість Львів'ян не поінформовані достатньо, оскільки в школах про це не говориться, в університетах про це не говориться, це не є чимось обов'язковим, це більше як завдання з зірочкою, яке не обов'язково виконувати” (Експерт №1) Більша частина респондентів вважає, що головною причиною низького рівня ефективності еко практик у Львові є брак поінформованості щодо екологічного питання серед населення громади. Аналізуючи дані зображені в таблиці №3 [б ст. 17], ми можемо бачити, що рівень поінформованості Львів'ян, щодо проведення практик сортування сміття та процесів їхньої переробки та транспортування є

низьким. Що стосується компостування органічних відходів то тут частка тих, хто взагалі не поінформований складає 70,01%, а як ми знаємо саме органічні відходи на звалищах є основною причиною утворення метану, який спричиняє пожежі та утворює провали. Варто також сказати і про те, що брак поінформованості утворюється внаслідок систематичних помилок зі сторони освітньої системи і ця помилка заключається у тому, що діти не отримують відповідних знань упродовж навчального процесу, який є надзвичайно важливим для подальшого формування екологічного суспільства. “Я вважаю, що екологія є обов'язковою для вивчення у школах так само, як і у ВНЗ” (Експерт №5) Низький рівень поінформованості можна пояснити недостатнім рівнем мобілізації інформаційних ресурсів мас медіа, міської освітньої системи та структур влади. Міська влада не долучається до формування відповідного інформаційного простору, який би сприяв покращенню поінформованості жителів громади. І тут варто зазначити думку О. Стегнія, яка стосується ролі ЗМІ у процесі формування екологічної свідомості населення « В процесі екологізації масової свідомості громадян України, слід зазначити, що ЗМІ покликані не лише розповсюджувати екологічні норми і цінності, робити їх доступними для сприймання, а й пояснювати їхнє суспільне значення, сенс та обставини, які спонукали їх виникнення.» [30 ст. 203] І цей пункт є надзвичайно важливим, оскільки лише транслявання потрібної інформації не є достатнім. Потрібно пояснити її для того, щоб вона була доступною для більшої частини населення.

Низький рівень та якість освіти: Варто дослідити також кореляцію між рівнем освіти, яку здобув індивід, рівнем його поінформованості у екологічному питанні та залученістю до виконання практик (Найчастіше це ті, що пов'язані з сортуванням побутових відходів) Спираючись на дані соціологічного дослідження компанії “Фама” “Охорона довкілля та громадяни України - Травень 2018”: Сортування побутових відходів корелює з освітнім рівнем: серед

респондентів, які отримали вищу освіту (в тому числі науковий ступінь), частка тих, що протягом останніх шести місяців сортували частину сміття для утилізації, становить 40,6%; серед респондентів із професійно-технічною освітою – 36,6%; серед респондентів із загальною освітою – 25,4%.” [7 ст. 20] Тут ми можемо бачити чітку залежність між освітою респондента та його залученістю до сортування побутових відходів. Аналіз показує, що респонденти, які отримали вищий рівень освіти є більш залученими до сортування сміття, ніж ті, для яких притаманною є середня та базова освіта. Що стосується результатів, отриманих у процесі проведення авторських інтерв’ю, то тут ситуація є ідентичною, більша частина експертів зазначили той факт, що індивіди з вищим рівнем освіти більш ймовірно є активнішими у проведенні екологічних практик, ніж люди з нижчим рівнем. “Якщо людина має вищу освіту, відповідно ці проблеми ймовірно десь згадувалось в університеті, тобто у неї був доступ до більшої кількості інформації, тому шанс, що вона дізнається про сортування і запровадить це в своє життя є набагато вищим” Отримання вищої освіти впливає на формування культурного капіталу, який в свою чергу дає індивіду можливість осмислити процеси, які відбуваються у екологічній сфері, що в свою чергу збільшує шанс на те, що в подальшому він долучиться до наявних ініціатив. Варто також сказати і про те, що наявність освіти збільшує ефективність екологічного активізму, адже завдяки інтелектуальному капіталу, набутому у процесі навчання, можуть максимізувати результативність практик, збільшуючи співвідношення таких сторін, як зусилля-результат. “Я думаю, що наявність освіти покращує якість активізму, робить його більш прицільним” (Експерт №4) І саме прицільність робить суспільну активність більш результативною, адже концентрація зусиль на головній проблемі і дає можливість вирішити її у найкоротші терміни.

Низька залученість еліт у формуванні достатнього рівня поінформованості, та створенні екологічного суспільства: Саме ці люди і є рушійною силою громадської думки та ініціатив, адже у їхніх руках зосереджена набагато більша кількість інформації та знань, які можуть стати ключовими у побудові правильних стосунків у контексті людина природа. “Коли суспільство мало освічене в таких питаннях, то воно тяжіє до того, щоб перерозподіляти матеріальні ресурси виключно у сферу споживання, підвищення матеріального добробуту і не завжди усвідомлює, що частиною нашого добробуту є якість нашого життя.” Освічена верхівка суспільства несе велику відповідальність за все суспільство, адже саме вони повинні бути лідерами у екологічних питаннях та допомагати менш освіченим верствам населення переймати їхню філософію, яка базується на наукових роботах та має раціональний початок.

Брак умов та ресурсів для проведення екологічних практик

Тим не менш рівень обізнаності населення - це не головна проблема, яка згадується у інших дослідженнях та у авторських інтерв'ю. Куди більшою є брак умов для проведення екологічних практик. Людина може бути достатньо поінформованою стосовно питань пов'язаних з екологією та знати інформацію, яка потрібна для ефективного співіснування з природою, але наявність знань без відповідних умов не дасть можливість реалізовувати ці практики у щоденному житті. “Я думаю, що сьогоdnішнього рівня умов не хватає, достатньо буде тоді, коли це буде масово, наприклад, як десь в Європі, там де контейнери справді поділені і люди мають всі сортувати, там все гарненько вивозиться і є поділений. Давай так, ми захочемо зараз з тобою вивезти сортоване сміття і швидше за все нам потрібно буде найближче звідси поїхати на наукову до Сільпо, там де вони спільно з Зеленою Коробкою збирають вторинну сировину. Ну тобто чи це окей?

Ну вот тому виходить, що інфраструктури недостатньо” (Експерт №3) Однією із головних причин, чому люди не сортують побутові відходи є відсутність відповідних умов та мобілізованих ресурсів для виконання цієї дії. Сьогоднішній стан інфраструктури та наявних умов для проведення практик є на низькому рівні і це викликано недостатнім рівнем залученості економічних, політичних та людських ресурсів для вирішення цієї проблеми. Важливим є також і те, що велике число людей не довіряє міській владі у добросовісності вивезення побутових відходів “...все одно потім все сміття в один контейнер викидають” [б ст. 16].

І подібна ситуація вкотре сигналізує нам про те, що місто наділене не достатнім рівнем умов для якісного збору та утилізації сміття. Також варто зазначити доцільність покращення інфраструктури в той час, коли більша частина населення недостатньо поінформована у його використанні. “Це питання з двох боків, чи суспільство до цього готове, через свою необізнаність. Можливо воно буде недоцільним наставляти дуже багато контейнерів, тобто це якесь комплексне питання, яке має вирішуватись з двох боків”(Експерт №1) Рівень умов повинен відповідати рівню обізнаності, бо без їхньої наявності нівелюються всі складники, оскільки люди не розуміють як використовувати наявні інструменти. Тим не менш, спираючись на дані із Таблиці №3, ми можемо бачити, що населенню міста і справді не вистачає інфраструктури для повноцінного процесу сортування сміття та його утилізації. Ті люди, які вказали, що не сортують сміття найчастіше аргументують такий вибір тим, що: їм не достатньо контейнерів, бракує культури сортування ну і звісно недовіра до комунальних підприємств, які часто змішують відсортоване сміття в один контейнер [б ст. 16]. Однак можна також сказати, що сортування сміття повинно перейти у розряд звичок і чим швидше люди почнуть це робити, тим швидше вона стане звичною для суспільства. Навіть, якщо сміття і справді в кінцевому результаті викидається у один контейнер, це не так важливо, адже головною метою є вироблення звички у людей, яка при правильному підході до забезпечення відповідних умов проведення еко практик буде мати більшу

ефективність, адже не потрібно буде затрачати додатковий час на адаптацію населення.

Низький економічний рівень: Крім браку відповідної інфраструктури, велику роль також грає і економічна складова населення. Дорогі продукти та бренди уже давно перейшли на екологічні упакування та матеріали при виготовленні своєї продукції. Однак, не кожна людина у львівській ОТГ має можливість купувати товари з еко маркуванням чи використовувати відповідні інструменти, щоб вирішити це питання. “Коли суспільство заможніше, то воно може мати вибір. Коли я була студенткою в Польщі, то я купувала найдешевші сміттєві пакети, які тільки були, а зараз я можу вибрати біо розкладні.” (Експерт №4) Фінансова складова грає роль і у виборі способів пересування, заможні люди мають можливість купувати транспорт для якого притаманним є нижчий рівень викидів газів, або навіть електро кари, які є суттєво кращими за сучасні види. Багате населення також платить більші податки, які при правильному підході конвертуються у екологічно чистий громадський транспорт, озеленення міст, контроль за екологічно чистими пакуваннями товарів і т.д. Саме тому однією із головних проблем львівської ОТГ є недостатній рівень умов для проведення екологічних практик, який в свою чергу виникає через брак мобілізації відповідних ресурсів та політичних можливостей місцевої влади.

Малорозвинена інституційна демократія

Надзвичайно важливу роль у процесі становлення екологічного суспільства відіграють інституції, які регулюють процеси екологізації та стають ініціаторами їхньої побудови. “Для того, щоб громадяни долучалися до будь-яких суспільних процесів не тільки зв'язаних з навколишнім середовищем, перш за все, має бути розвинута і розбудована інституційна демократія і також політична еліта, лідери громадської думки, мають бути достатньо освіченими, бо деколи суспільство не

завжди може глибоко та професійно проаналізувати проблему і власне роль політиків полягає в тому, щоб переконувати людей, що такі інвестиції та проекти необхідні” (Експерт №5). Сьогоднішня політична система України далека від ідеалу і потребує кардинальних змін. Розбудова інституцій надзвичайно важлива не тільки для екологічного питання, а для ефективного існування держави загалом. Саме вони і дають поштовх для результативних змін всередині певної проблеми, адже інституційні установи представляють з себе ефективний інструмент, оскільки їх формують люди, які отримали відповідну підготовку та досвід роботи з подібними викликами. Сьогодні Україні та її громадянам є куди розвиватись і яскравим прикладом слугують європейські держави, де процеси демократизації перебувають у стані постійного вдосконалення. “У Європі існує розвинута система інституцій та громадських організацій і це дуже важливо, бо це є вищий рівень, адже організована діяльність є більш ефективною ніж хаотична і не організована і саме це нас відрізняє від західних суспільств. Ми власне відстаємо у процесах розвитку громадянського суспільства.” (Експерт №5) Тим не менш перед формуванням інституцій потрібно провести ретельний аналіз проблем, пов’язаних довкола питання громадянського суспільства та його функціонування у громадах українських міст. Саме представники громадянського суспільства і стають на чолі інституцій, а точніше, його найбільш активні члени, які чітко розуміють проблеми населення та готові долучатись до їхнього вирішення.

Головною проблемою для створення подібних інституцій та їхньої демократизації є недостатній рівень мобілізації громадянського суспільства та брак політичних можливостей у зв’язку з недостатнім рівнем політичної волі та фінансування. Для ефективно побудови екологічного суспільства потрібно використовувати комплексний підхід у якому будуть враховуватись принципи побудови екологічних інституцій та пропорційний розвиток громадянського

суспільства, який буде давати поштовх побудові екологічних активностей знизу-вверх.

Висновки до Розділу № 3

У цьому розділі проведений аналіз екологічних практик, які виконуються жителями львівської громади, та на його основі була здійснена класифікація за трьома ознаками, а саме: формами їхньої реалізації та метою спрямування, рівнями їхнього прояву та масштабами. Було виокремлено два рівні прояву екологічних практик: особистісний та міський або так званий локальний рівень. Що стосується масовості то найбільш поширеними виявились практики, які стосуються сортування побутових відходів, а найменш поширеними виявились практики, які вимагають активної участі: міські еко ініціативи, долучення до діяльності екологічних організацій. Було також описано проблеми, які існують у сфері інституційної демократії та як вони впливають на процеси створення екологічного суспільства. Аналіз показав, що головною проблемою для створення інституційної демократії є брак достатнього рівня мобілізації ресурсів громадянського суспільства та брак політичних можливостей у зв'язку з недостатнім рівнем політичної волі та фінансування.

Проведення аналізу на основі авторських інтерв'ю та вторинних даних дали можливість підтвердити поставлені гіпотези. Загалом нам вдалось довести, що практики виконуються в більшості на особистісному рівні і причиною цього є індивідуалізм у культурі виконання практик. Вдалось виявити, що головною причиною недостатнього рівня поінформованість жителів Львівської ОТГ, щодо поводження з побутовими відходами є низький рівень мобілізації інформаційного ресурсу мас медіа, міської освітньої системи та структур влади. Що стосується масовості то тут аналіз показав, що найпоширенішою екологічною практикою є сортування сміття. Також вдалось виокремити те, що

рівень умов для проведення екологічних практик у Львівській ОТГ є низьким і головною причиною є недостатній рівень мобілізації відповідних ресурсів та політичних можливостей з боку міської влади. Також вдалось простежити кореляцію між освітою та рівнем залученості до сортування. Аналіз показав, що люди з вищим рівнем освіти більш охоче долучаються до його виконання через присутність набагато вищого рівня культурного капіталу у порівнянні з індивідами для яких притаманним є нижчий рівень освіти. Остання гіпотеза стосувалась залученості жителів до еко практик та організацій. Отримані дані вказують нам на те, що дуже низький відсоток населення активно долучається до цього типу еко практик і причною є низький рівень мобілізації ресурсів громадянського суспільства.

Висновки

У цьому дослідженні вдалось провести типологізацію індикаторів та різновидів індивідуального та групового активізму у становленні місцевих громад. Активізм був розподілений за різновидами і також була проведена класифікація за рівнями їхнього прояву. Наступним кроком був проведений аналіз наявних теоретичних підходів до вивчення еко активності індивідів і на основі цього проведено теоретичне моделювання активізму в екології та наведено приклади функціонування цих моделей у житті громади.

У емпіричному розділі дослідження вдалось дослідити наявні екологічні практички, які виконуються жителями Львівської ОТГ та м.Львова загалом. Крім цього, була проведена класифікація екологічних практик львів'ян за формами та метою їхнього спрямування. Вдалось виокремити такі форми, як: сортування сміття (побутових відходів), реюз або повторне використання сировини внаслідок сортування, зменшення використання або відмова від матеріалів, шкідливих природному оточенню (пластик, одноразові підгузки тощо), використання речей, носіння одягу в стані “second hand”, коли економляться ресурси для виготовлення нових речей чи одягу, участь у екологічних організаціях, які у своїй діяльності можуть включати всі вище перераховані прояви.

Було досліджено екологічні практики і за рівнями їхнього прояву. Аналіз показав, що ці практики проявляються на особистісному та міському рівнях.

Наступним кроком було дослідження причин недостатньої ефективності екологічних практик. І тут аналіз показав, що головними причинами є недостатній рівень обізнаності жителів міста, щодо екологічного питання, низький рівень освіти, низька залученість політичних еліт до екологічного питання, брак відповідних умов для проведення еко практик, низький

економічний стань населення та низький розвиток інституційної демократії. На основі цього, нам вдалось дослідити те, що рівень обізнаності залежить від мобілізації інформаційного ресурсу мас медіа, якості міської освітньої системи стосовно екологічного питання та стуктури влади загалом (залученість політичних та культурних еліт в суспільстві). Що стосується умов для проведення практик, то тут аналіз показав, що він є низьким, а причиною цього є низький рівень організованості міської влади та недостатнє залучення відповідних політичних та економічних ресурсів. Низький рівень інституційної демократії є результатом низького рівня мобілізації ресурсів громадянського суспільства та браку волі та відповідних економічних ресурсів.

Також вдалось підтвердити, що : 1) екологічні практики найчастіше носять у собі особистісних характер 2) рівень поінформованості жителів Львівської ОТГ, щодо поводження з побутовими відходами є низьким 3) найпоширенішою екологічною практикою є сортування побутових відходів. 4) Львівська ОТГ наділена недостатнім рівнем відповідних умов для проведення практик екологічного активізму 5) чим вищий рівень освіти індивіда, тим вищий рівень залученості до сортування побутових відходів 6) львів'яни не є активними членами екологічних заходів, організацій чи рухів.

Це дослідження може дати поштовх для львів'ян до покращення екологічної ситуації в їхньому місті. Наявний аналіз показує, які проблеми існують у громаді, а саме: недостатній рівень обізнаності жителів міста, щодо екологічного питання, низький рівень освіти, низька залученість політичних еліт до екологічного питання, брак відповідних умов для проведення еко практик, низький економічний стань населення та низький розвиток інституційної демократії. Розуміння наявних проблем, які створюють перешкоди для покращення

екологічного питання в місті Львів, є першим кроком до їхнього розв'язання. Сьогодні потрібно створити прогресивний план розвитку тих сфер, які провокують ці проблеми і в результаті їхнього вирішення, автоматично вирішуватиметься і екологічна складова. Ці дії дадуть нам можливість покращити екологічну ситуацію в місті, що в довготривалій перспективі буде мати позитивний вплив на життя та здоров'я його мешканців.

Список джерел і використаної літератури

Список Джерел

1. Транскрипт інтерв'ю, проведеного з Респондентом №1 (м.Львів 12.05.2021)
2. Транскрипт інтерв'ю, проведеного з Респондентом №2 (м.Львів 14.05.2021)
3. Транскрипт інтерв'ю, проведеного з Респондентом №3 (м.Львів 13.05.2021)
4. Транскрипт інтерв'ю, проведеного з Респондентом №4 (м.Новий Розділ 19.05.2022)
5. Транскрипт інтерв'ю, проведеного з Респондентом №5 (м.Новий Розділ 25.05.2022)
6. Fama, and Інститут Міста. Якість Життя у Львові. 2018, mobilitylviv.com/wp-content/uploads/2019/05/social-monitoring-survey-quality-of-life-lviv-2018.pdf.
7. Охорона Довкілля Та Громадяни України Дослідження Практик, Цінностей Та Суджень. Маю 2018, mobilitylviv.com/wp-content/uploads/2019/05/social-monitoring-survey-quality-of-life-lviv-2018.pdf.

Список літератури

8. Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс] / [В. Степаненко, О. Стегній, С. Дембіцький та ін.] // Київ: Інститут соціології НАН України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://i-soc.com.ua/assets/files/book/reznik.o.s/sociological-dimensions-of-civil-society-in-ukraine.pdf>.
9. Степаненко, Віктор Петрович. *Громадянське суспільство: дискурси і практики*. Instytut sociolohii NAN Ukraïny, 2015. <https://i-soc.com.ua/assets/files/book/stepanenko/stepanenko.pdf>

- 10.Мордовець, Марія Василівна. "Політичний активізм та форми його правової регламентації в країнах Європи." *Режим доступу: <http://pdrp.edu.ua/doc/vr/mordovec/dis.pdf>* (2015).
- 11.Lähdesmäki, Tuuli. "Cultural activism as a counter-discourse to the European Capital of Culture programme: The case of Turku 2011." *European journal of cultural studies* 16.5 (2013): 598-619. doi:10.1177/1367549413491720
- 12.Harcourt, Wendy. *The global women's rights movement: power politics around the United Nations and the World Social Forum*. Geneva: UNRISD, 2006.
13. *Бібліографічне посилання: Муравський О.І. ТОВАРИСТВО ЛЕВА [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Tovarystvo_Leva* (останній перегляд: 01.05.2021)
- 14.Nadiya, Mikhno. "ГРОМАДСЬКІСТЬ МІСТА ЯК КОЛЕКТИВНИЙ СУБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ ДИНАМІКИ." *International Academy Journal Web of Scholar* 2 (44) (2020).
- 15.Learning, Lumen. "Introduction to Sociology." Lumen, 19 May 2021, courses.lumenlearning.com/sociology/chapter/social-movements/.
- 16.Greenpeace International. "Our Values." Greenpeace International, 19 May 2021, www.greenpeace.org/international/explore/about/values/.
- 17.Яблонський , В. М., et al. "Громадянське Суспільство України: Сучасні Практики Та Виклики Розвитку." *Національний Інститут Стратегічних Досліджень*, 7 May 2019, niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/gromadyanske-suspilstvo-ukraini-suchasni-praktiki-ta-vikliki.

- 18.Sen, Anindya, and Ömer Avcı. "Why social movements occur: Theories of social movements." *Journal of Knowledge Economy and Knowledge Management* 11.1 (2016): 125-130.
- 19.Рахманов, О. А., and Г. І. Зеленько. "Авторський колектив: О. Резнік, В. Степаненко, І. Бекешкіна, Н. Костенко, А. Ручка, Л. Бевзенко, О. Стегній, С. Дембіцький, М. Наумова, Н. Бойко, Т. Любива." <https://i-soc.com.ua/assets/files/book/reznik.o.s/sociological-dimensions-of-civil-society-in-ukraine.pdf>
- 20.<https://www.facebook.com/ecolviv/> <https://www.facebook.com/greenboxukraine>
<https://www.facebook.com/Community.ZeroWaste/>
<https://www.greenpeace.org/international/>
- 21.“Львівські Екологічні Активісти Відвідали Експериментальний Майданчик Компостування Органічних Відходів.” Львівська Міська Рада, 12 Nov. 2018, city-adm.lviv.ua/news/city/housing-and-utilities/257815-lvivski-ekolohichni-aktyvisty-vidvidaly-eksperymentalnyi-maidanchyk-kompostuvannia-orhanichnykh-vidkhodiv.
- 22.Lähdesmäki, T. (2013). Cultural activism as a counter-discourse to the European Capital of Culture programme: The case of Turku 2011. *European Journal of Cultural Studies*, 16(5), 598–619. doi:10.1177/1367549413491720
23. “Що Таке ОСББ Та Які Його Права?” Львівська Міська Рада, 20 Sept. 2016, city-adm.lviv.ua/portal/osbb.
- 24.Kaminska, L. "Теоретичні підходи до дослідження суспільних рухів." *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія* 1, 2 (2016). ст91,92

25. Фостер Л.Ф. Суспільний рух як організована колективна дія: теоретичні аспекти // Вісник Львівського національного університету. Серія соціологічна. – 2015. - № 9. Соціологія суспільних рухів : навч.-метод. комплекс для студ. спец. 8.03010101 «Соціологія» / уклад. Л. Ф. Фостер. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. – 56 с. (ст45)
26. <https://www.youtube.com/watch?v=iJlfCEPX9JM>
27. Сушко, Анатолій Іванович, А. І. Сушко, and Анатолій Іванович Сушко. "Соціокультурний підхід в дослідженні політичної культури." (2018).
28. "Львівські Активісти Скаржитимуться в ЮНЕСКО Через Забудову Парку 'Знесіння.'" Варіанти, 17 Mar. 2017, varianty.lviv.ua/41822-lvivski-aktyvisty-skarzhytymutsia-v-yunesko-cherez-zabudovu-parku-znesinnia.
29. Khalatov, A. A. "Energy sector of Ukraine: modern state and nearest prospects." *AA Khalatov//Visn Nac Acad Nauk Ukrai'ni.–2016.–6.–P* (2016): 53-61.
30. Стегній, О. Г. "Екологічний рух в Україні: соціологічний аналіз." *К.: Вид. дім «КМ Академія* (2001).
31. Cambridge Dictionary. What is Environmental Activism? [Електронний ресурс] / Cambridge Dictionary // Cambridge Dictionary – Режим доступу до ресурсу: shorturl.at/vDKNV
32. Conserve Energy Future. Activism [Електронний ресурс] / Conserve Energy Future – Режим доступу до ресурсу: <https://www.conserve-energy-future.com/importance-types-examples-environmental-activism.php>
33. Definitions. What does local community mean? [Електронний ресурс] / Definitions – Режим доступу до ресурсу: <https://www.definitions.net/definition/local+community> (2022)

34. The Cold Wire. 3 Types of Communities [Электронный ресурс] / The Cold Wire – Режим доступа до ресурсу: <https://www.thecoldwire.com/3-types-of-communities/>
35. WECF international. Eco-activism: what it is and why it is relevant? [Электронный ресурс] / WECF international – Режим доступа до ресурсу: <https://www.wecf.org/eco-activism-what-it-is-and-why-it-is-relevant/>

Додатки

Додаток 1 (Таблиця №1)

Розподіл екоНУО за періодом їх утворення

Час утворення	Зведена база даних	
	п	%
до 1985	27	6
1986 – 1990	96	20
1991 – 1995	301	64
1996 – 2000	46	10
Загалом	470	100%

Додаток 2 (Таблиця №2)

Табл. 5.2.5 Еко-практики львів'ян

Користування послугами ремонту одягу, взуття, меблів, техніки	47,1%
Регулярне використання багаторазових торбинок для покупок	39,3%
Здача батарейок та акумуляторів у спеціальні пункти прийому	36,1%
Здача паперу та паперових виробів на переробку (здача макулатури)	30,5%
Пожертвування вживаних, але ще придатних до використання, речей на благодійність	28,6%
Зменшення використання пластику та виробів з нього	28,1%
Купівля продукції з еко-маркуванням	20,3%
Здача скляних виробів до пунктів прийняття склотари	15,2%
Регулярне використання багаторазового горнятка / чашки для купівлі кави на виніс ("coffee to go")	13,6%
Зменшення використання паперу та виробів з нього	13,5%
Зменшення частоти користування власним автомобілем, уникання непотрібних поїздок, робота з дому	10,7%
Участь у міських толоках	8,2%
Здача люмінесцентних (енергозберігаючих) ламп у пункти прийому	7,4%
Участь в акціях висадки дерев	6,1%
Здача зламаних ртутних термометрів у пункти прийому	5,1%
Користування електромобілем	0,5%
Участь в акціях захисту природи	4,2%
Пожертвування грошей на екологічні організації й ініціативи	2,8%
Підтримка та участь у програмі нульових відходів Zero Waste	1,2%

Додаток 3 (Таблиця №3)

Табл. 5.2.6 Поінформованість львів'ян щодо...	Взагалі не володіють інформацією	Частково володіють інформацією	Володіють інформацією у достатньому обсязі	Володіють інформацією у повному обсязі
Поводження з відходами, запобігання утворення відходів, сортування відходів	23,8%	29,9%	30,4%	15,9%
Розміщення та графіку роботи пунктів прийому вторинної сировини	43,7%	30,1%	17,6%	8,6%
Розміщення контейнерів для вживаних речей та одягу	35,2%	28,4%	24,8%	11,6%
Графіку та місця стоянок ЕкоБусу	69,4%	17,9%	8,6%	4,1%
Пунктів прийому небезпечних відходів	66,4%	18,9%	10,0%	4,7%
Контейнерів для вторинної сировини	42,8%	24,9%	24,0%	8,4%
Місць компостування органічних відходів	70,1%	15,6%	9,5%	4,8%